ALPAIDIS

4/2022

Alpaidis 2022 TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKRING HOEGAARDS ERFGOED VZW
Erfgoed ◆ Geschiedenis ◆ Volkskunde ◆ Biercultuur
Anno LVIII nr. 229 4/2022

Driemaandelijks: december, januari, februari 2022/2023.
Afgiftekantoor 9550 Herzele ◆ Erkenningsnummer P 802006
◆ Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

Erelid
Mr en Mevr Branson Collin (100 Euro)
Steunende leden van 50 euro .
Collaers Philip
Creten Arnold
Goris Elisabeth
Janssens (OPS.MOJA)
Mariadal - Zusters Vereniging H. Hart
Laloup-Vandersmissen Ivan
Landsheere-Lefèvre Marleen
Marchal Nicole
Michel Chris
Sevenants -Dumoulin
Taverniers Jean Pierre
Van der Bruggen Bart
Vander Velpen-Horion
Vanhulst -Herbots Arthur
Van Nerum Marc, not. en kinderen
Wauters Alfred

18de eeuwse

Hoegaard-brouwerij

in het Brouwershuis
In Brussel

op de Grote Markt

afkomstig van de

oude brouwerij

Loriers.

Editoriaal

De brouwerij van Louis Tomsin verhuisde indertijd naar Bokrijk en het oude brouwerijmateriaal uit de *Hoegaard*-brouwerij van Loriers naar het Brouwershuis op de Grote markt in Brussel. Het brouwerijmateriaal waar Pierre Celis terug de *Hoegaard* brouwde is sinds 2016 in de Verenigde Staten en trok opnieuw de aandacht van onze pers. Wij vinden het gepast er in dit nummer van Alpaidis ook aandacht aan te schenken. Het oorspronkelijke materiaal, met inbegrip van de allereerste roerkuip, een doormidden gezaagde wijnton.

De *Hougardia* was niet alleen producent van jenever en andere spiritualiën zoals de '*Val Virginal*', ook het bronwater dat op de markt werd gebracht was officieel erkend door het Ministerie van Volksgezondheid. Denkend aan de *Hougardia* beginnen wij ook een reeks gewijd aan de familie Loriers die vanuit Laar langs Outgaarden en met een huwelijk in Meldert in Hoegaarden is aangeland in de 19de eeuw.

Graag vestigen wij de aandacht op de monografie over Meldert die Rik Branson heeft geschreven en waarover meer op pagina 12.

Onze dank gaat naar Glenn Geeraerts voor zijn artikel over Hoegaards bier. Voor wie Glenn een onbekende is en hem nog niet ontmoet heeft in Hoegaarden: ' *Ik ben geboren en getogen in Averbode, heb gestudeerd in Leuven (Germaanse en een extra jaar Geschiedenis) en woon sinds 2020 in het centrum van Hoegaarden. Ik ben al 20 jaar gefascineerd door de hoeve van Wahenges, net over de taalgrens in Sluizen, en heb me in de geschiedenis ervan verdiept. Daarbij vielen me de linken met Hoegaarden op: ooit werd in Wahenges zelfs Hoegaards bier gebrouwen!'*

In deze boeiende tijden van pandemie en oorlogen niet zo heel ver van ons bed, van klimaatverandering en dure energietransitie vinden wij het gepast een aantal artikelen in te lassen over de 16de eeuw, vergelijkbaar met onze tijd. Ons uitgangspunt is de dorpswacht van Hoegaarden van 1581 met een lijst van 181 manschappen.

Vooruitblik op de erfgoeddag 2023 in de *Prins-Kardinaalshoeve* in Meldert

En 100 jaar geleden werd Outgaarden een zelfstandige gemeente! Al is dat verleden tijd, toch even in het licht plaatsen.

Voor dit alles gaan onze artikels over het kanton Hoegaarden en de volkstelling van 1763 verder in volgend nummer. De nominatieve lijst van de bijna 500 huisgezinnen zal hopelijk nog voor het jaareinde te consulteren zijn op onze website.

Wij wensen iedereen een voorspoedig 2023 en hopen dat onze lezers trouw hun lidgeld vernieuwen, want zonder die bijdrage kan het tijdschrift niet verschijnen, het archief niet verder geordend en aangevuld worden. Dank bij voorbaat.

Wie over Hoegaarden opzoekingen doet, wie genealogische vragen heeft over Hoegaardse families kan op dinsdagnamiddag terecht in ons archief op het gemeentehuis in de zaal Grand Cru. Alleen moet het gemeentehuis open zijn en moet er een afspraak gemaakt worden: telefonisch of per mail: **telefoonnummer 016 81 85 50 Irène Bouthé en irene.bouthe@gmail.com**

De Hougardia was een speciaal 'Stoopke', de kwaliteit van het bronwater werd erkend eind 1937.[1]

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Dankzij de bronnen was de Hougardia ook een succesvol producent van 'water' met of zonder smaak

Praalwagen 1953 vóór de fabriek 'sources … bronnen– Fles 'Hougardia' – drie reclames op email

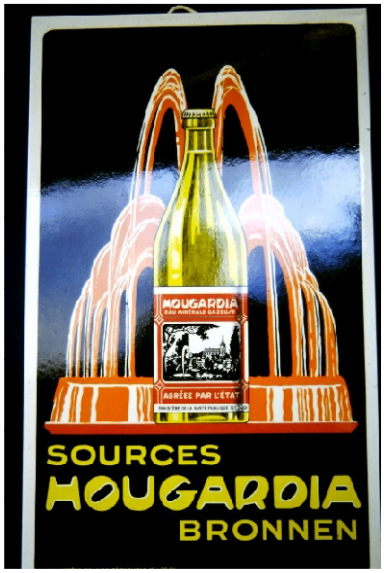

[1] Het eerste en tweede deel van dit artikel staat in Alpaidis 227 en 228.
K. Carrein, Inventaris van het archief van de Administratie der Douane en Accijnzen. Dienst Accijnzen (1884-1996),
367-717, Dossiers inzake likeurfabrieken en fabricage van extracten, oliën en farmaceutische producten, 1896-1992. (oprichting van ondernemingen en installaties, bewaking en inspectie, aangiften, goedkeuringen, fabricageprocédés, enz…),
515, Hougardia N.V., Hoegaarden, 1923-1943 (1 omslag)

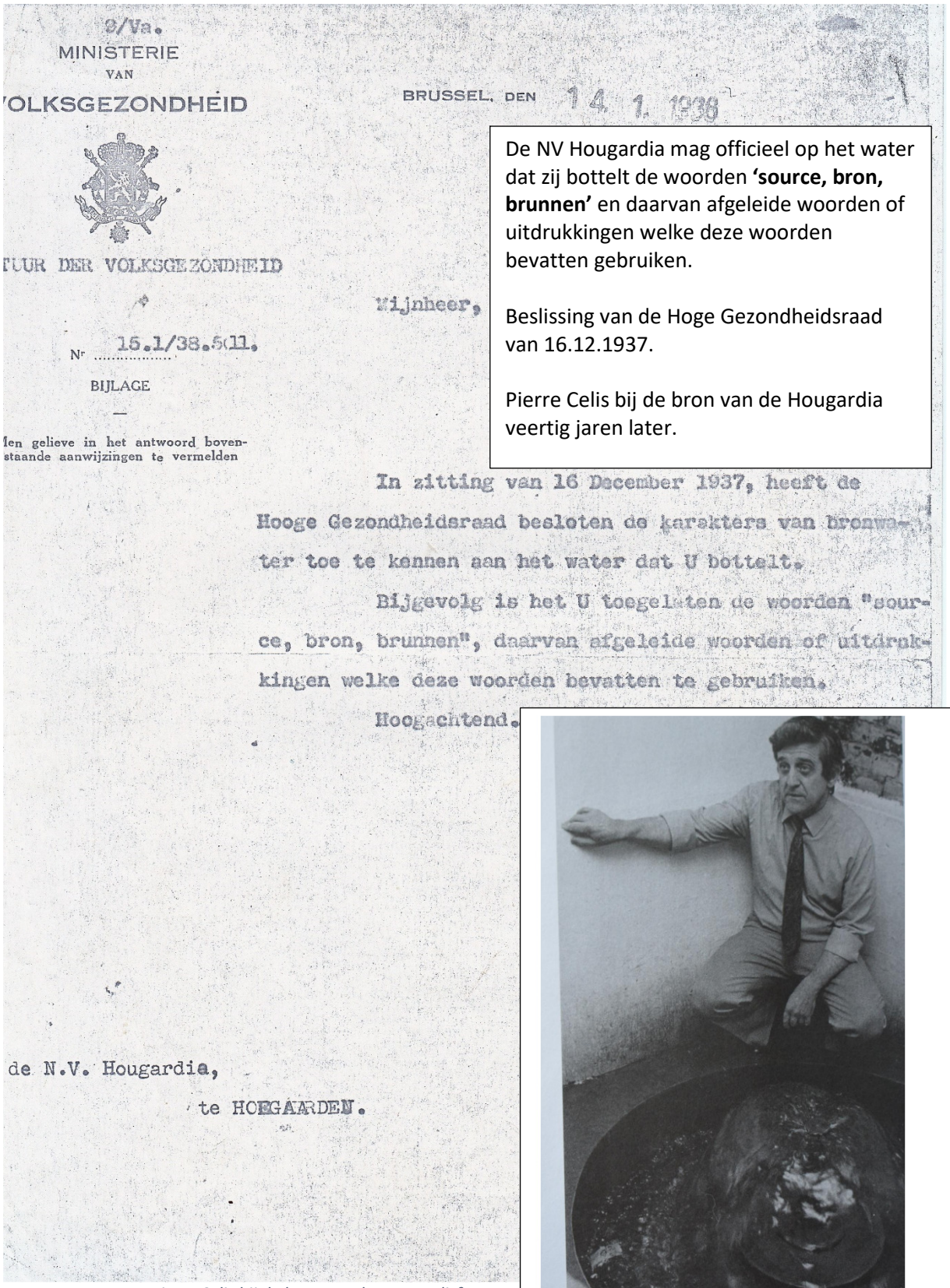

9/Va.
MINISTERIE
VAN
VOLKSGEZONDHEID

BRUSSEL, DEN 14. 1. 1938

TUUR DER VOLKSGEZONDHEID

Nr 15.1/38.5011.

BIJLAGE

—

Men gelieve in het antwoord bovenstaande aanwijzingen te vermelden

Wijnheer,

In zitting van 16 December 1937, heeft de Hooge Gezondheidsraad besloten de karakters van bronwater toe te kennen aan het water dat U bottelt.

Bijgevolg is het U toegelaten de woorden "source, bron, brunnen", daarvan afgeleide woorden of uitdrukkingen welke deze woorden bevatten te gebruiken.

Hoogachtend.

de N.V. Hougardia,

te HOEGAARDEN.

De NV Hougardia mag officieel op het water dat zij bottelt de woorden **'source, bron, brunnen'** en daarvan afgeleide woorden of uitdrukkingen welke deze woorden bevatten gebruiken.

Beslissing van de Hoge Gezondheidsraad van 16.12.1937.

Pierre Celis bij de bron van de Hougardia veertig jaren later.

Pierre Celis bij de bron van de Hougardia[2]

[2] Uit Raymond Billen, *Brouwers verkopen plezier, Pierre Celis, My Life*, Uitg. Media Marketing Communications NV, 2005, 141 p.

Wie '*Hougardia*' uitspreekt of naar de '*Grote Brouwerijen van Hoegaarden*' refereert komt terecht bij de familietak Loriers die Outgaarden en Meldert verbindt met Hoegaarden.

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

Jean-Joseph Loriers, zesde generatie van onze familietak Loriers uit Laar, was landbouwer en trouwde eind 18de eeuw in Outgaarden met Marie Anne Snyders.[3]

Jean-Joseph Loriers (Walswezeren 17.02.1747-Wommersom 15.12.1815), landbouwer (VI/D)[4]
x Outgaarden 29.07.1787
Marie Anne Snyders/Sneyders/Snijders (Outgaarden 29.07.1766-ZL/Outg. 09.05.1827)
Woonden in de hoeve *Beyns*/Beens onder Wommersom aan de grens met Hakendover.[5]

5

Het echtpaar had 8 kinderen, zes zonen en twee dochters, die allemaal in de Beenshoeve geboren zijn, maar waarvan er drie zonen in Outgaarden (onder Zétrud-Lumay) zijn overleden en één in Hoegaarden.
De oudste zoon Jean Baptist Loriers (Womm. 1788-ZL/Outg. 07.08.1853), was landbouwer in Outgaarden waar hij ook overleed. Hij bleef ongehuwd.

Charles Emmanuel Loriers (Womm. 1798- Hoeg. 09.05.1881), was landbouwer en jeneverstoker in Hoegaarden waar hij trouwde met Anne Marie Nijs. Hij woonde in de Cruysblockhoeve en daarna in het zgn. Withuis op de Nieuwstraat (E. Ourystraat). Zoon Alexander (Hoeg. 05.11.1840-08.09.1908) volgde op.

Zoon Philippe Jacques (Womm. 1800/1803-ZL/Outg. 01.03.1885), brouwer, eigenaar, burgemeester van Zétrud-Lumay (1850-1871), waaronder Outgaarden ressorteerde van 1810 tot 1922, was de stichter van de 'Grote brouwerijen van Hoegaarden'. Hij huwde in Outgaarden met Virginie Vandenschilde.
-Hun oudste zoon Philibert (1846-1891), brouwer-industrieel, was volgens de familietraditie de eerste om bier op flessen te trekken; hij woonde in Overlaar .

---

[3] J.-M. Pardon en H. Van Nerum, Mémorial de la famille Loriers, Brussel, 1983, 136 p. Oppassen voor genealogische onzorgvuldigheden.
[4] Zie vorige voetnoot. Wij volgen dezelfde generatieindeling.
[5] Wauters A., Histoire de communes belges, Canton de Tirlemont, Wommersom, p. 38-39.
In 1755 woonde Henri Rega in de gesloten hoeve Beyns (zie Raad van Brabant, 1367)
De afbeelding komt van de website onroerend erfgoed van de Vlaamse Overheid.

-Théophile (1848-1897) en Achille (1851-1907) bleven ongehuwd en waren landbouwer onder Outgaarden.
-Gustave Loriers (1853-Hoeg. 1915) was landbouwer-brouwer en jeneverstoker en trouwde in 1880 te Meldert met Célestine Marie Gregoire (Meldert 1860-Hoeg. 1941)
-Jacques (1856-Neerheylissem 1922) trouwde en was landbouwer in Neerheylissem
-dochter Sabine (1860-Tienen 1948) trouwde met dokter Augustin Nicolas (1858-Tienen 1886) en hertrouwde na het overlijden van haar echtgenoot met Florimond (Meldert 1862-Tienen 1936) de broer van Célestine Gregoire; hij had een ijzerhandel in Tienen.

Hoeve Loriers te Outgaarden (kant Boterstraat),
buitenzicht poort en binnenzicht duiventil boven poort.

(wordt vervolgd)

Hoegaards bier... uit Sluizen

Glenn Geeraerts

Rijke landbouwgronden, graanproductie, een levendige hopcultuur en zijn bijzondere (fiscale) status als Luikse enclave in het hertogdom Brabant: de succesfactoren voor de bierbrouwnijverheid in het Hoegaarden van de achttiende eeuw zijn genoegzaam bekend. Het zou ons doen vergeten dat de Hoegaardse brouwtraditie niet ophield aan de dorpsgrenzen.

Ook buiten Hoegaarden werd er Hoegaards bier gebrouwen. Dat was zeker het geval op de hoeve van Wahenges onder Sluizen, destijds een pachtdomein van de norbertijnenabdij van Averbode.[6] In een pachtcontract uit 1727 wordt er expliciet naar verwezen.[7] In maart van dat jaar sluit de abt van Averbode een nieuwe overeenkomst met pachteres Anna Wirix en haar zoon Nicolas. De pachters moeten niet alleen jaarlijks een afgesproken hoeveelheid gerst, tarwe en haver laten bezorgen in de abdij, maar worden ook verplicht *'2 stucken hoogaertsbier in Everbode te leveren'*.[8] De Hoegaard die in Averbode werd gedronken, kwam dus in dit geval uit Sluizen. En toen de bisschop van Antwerpen enkele jaren voordien, in 1724, een bezoek bracht aan de abdij, kreeg hij van de abt een vaatje Hoegaard als geschenk.[9] Mogen we veronderstellen dat ook dit vaatje het waarmerk *'made in Wahenges'* droeg?

Over bier gesproken: ook binnen de abdijmuren werd er vanouds gebrouwen.[10] Maar wie bier wil produceren, heeft water en graan nodig – en aan beide was er groot gebrek in Averbode: de abdij vormt de toegangspoort naar de Kempen, een streek met schrale zandgronden waarop graangewassen zich moeilijk lieten telen. Bovendien is het klooster op een heuvel gebouwd, ver van waterlopen. Voor de bevoorrading zorgden vennen die in de zomermaanden droog kwamen te staan. Wat het graan betreft, kon de abdij in het ancien régime rekenen op de pachtopbrengsten van haar landbouwdomeinen in Haspengouw. Ze bezat bijvoorbeeld ruim 260 hectare grond in Rukkelingen-Loon (nu bij Heers), maar verpachtte ook gronden in de streek van Tienen, onder meer in Hauthem, Hoegaarden, Outgaarden, Bost, Zittert, Lummen, Lathuy, Beauvechain, Deurne (Tourinnes-la-Grosse), Meldert, Sluizen, Ezemaal en Tienen zelf.[11] De hoeve van Wahenges gold als draaischijf: Averbode

---

[6] Een synthese van de geschiedenis van Wahenges biedt Glenn Geeraerts, 'De hoeve van Wahenges in L'Écluse, oud bezit van de abdij van Averbode', *Eigen Schoon & De Brabander*. *Tijdschrift voor Brabantse geschiedenis* 105 (2022) 99-119. – Een Franse vertaling van het artikel verschijnt eerdaags in *Wavriensia – Racines.*

[7] Transcriptie in Gisèle Vanbeveren, Essai d'interprétation d'une architecture rurale. La ferme abbatiale de Wahenges à L'Ecluse au XVIIIème siècle, Louvain, 1976, onuitgegeven verhandeling, 160-161.

[8] Een 'stuck' (als synoniem van 'vat' of 'ton') was een vaak gebruikte inhoudsmaat als het over bier ging; in de Brabantse steden Antwerpen en Brussel was een vat ca. 160 liter (mededeling van K. Corens, Universiteitsarchief KU Leuven).

[9] Glenn Geeraerts, 'Bierbrouwen in de abdij van Averbode, vroeger en nu', *Mededelingenblad van Heemkring Averbode* 39/3 (2013) 7.
T.J. Gerits, 'Het Mechels refugiehuis van Averbode in het begin van de 18e eeuw', *Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunsten in Mechelen* LXXIX (1975) 318: naast een 'pint' of een 'bottelie' wijn werd aan de bezoekers van het refugiehuis van de abdij in Mechelen gewoonlijk Hoegaards of Leuvens bier aangeboden.

[10] Voor een beknopt historisch overzicht, zie Herman Janssens, 'Brouwen van bier door de Abdij van Averbode', in: Janssens H., *Bier brouwen in Brabant tot aan de Franse tijd in het bijzonder in de norbertijnenabdijen*, Averbode, 2017, 47-59.

[11] Voor de oppervlakten in de tweede helft van de zeventiende eeuw en de (geschatte) herberekening in hectaren, zie Eduard Van Ermen, *Het kaartboek van Averbode 1650-1680*, Brussel, 1997, 21-23. Een kaartje met het grondbezit in de regio Tienen op p. 24.

had er een rentmeester geïnstalleerd die de pacht en de opbrengst van de abdijgoederen in Tienen en omgeving berekende. De pachters leverden er jaarlijks het graan, dat in grote hoeveelheden naar Averbode werd gevoerd om er te dienen in de kloosterbakkerij en -brouwerij. Het bier dat in de abdij werd gebrouwen, bevatte dus in het beste geval Hoegaardse ingrediënten...

Wahenges ca. 1650-1680: kapel, brouwerij en hoeve. Detail uit het Kaartboek van Averbode (Rijksarchief Leuven, Archief Abdij Averbode, 5009)

Zoals gezegd, werd er ook in Wahenges bier gebrouwen.[12] Eeuwenlang zelfs: omstreeks 1150 kwam het goed in Averboodse handen en toen al was er sprake van een brouwerijtje.[13] Het zeventiende-eeuwse Kaartboek, dat alle landbouwuitbatingen van de abdij in beeld brengt, bevat de oudste afbeelding van wat destijds de *brouwerye* werd genoemd.[14] Het gebouwtje stond destijds op een afstand van de andere hoevegebouwen, vlak ernaast bevond zich de brouwpoel.

Een abdijrekening uit 1738 spreekt over '*het maecken van de brouwerye tot Waheyns*': werd in dat jaar de brouwerij verbouwd of werd er misschien een nieuwe gebouwd, zoals Gisèle Vanbeveren suggereert?[15] Feit is dat Wahenges in de loop van de achttiende eeuw het voorwerp was van een grootscheepse bouw- en renovatiecampagne. De hoeve verkreeg in die jaren haar huidige uitzicht. In Tourinnes en Beauvechain lieten de norbertijnen nieuwe watermolens bouwen. Het was dus een komen en gaan van werkvolk, niet zelden uit de streek van Zichem en Testelt, het oude 'hinterland' van de abdij. En die mannen lustten wel een pot: een afrekening uit 1729 vermeldt 'bier voor de metsers die de schouwen hebben verandert'.[16] Het is trouwens niet uitgesloten dat de werklui in Wahenges deels in bier werden uitbetaald. Tot in de achttiende eeuw was dat niet ongewoon; van de norbertijnenabdij van Grimbergen weten we bijvoorbeeld dat de knechten er recht hadden op twee potten per dag.
Een andere bron die over brouwactiviteit in Wahenges spreekt, is een notariële akte uit 1790.[17] De oude pachter Maisin is dan al enkele jaren dood. Voor de bejaarde weduwe van de boer is het

[12] Geeraerts, 'De hoeve van Wahenges' 107-108.

[13] Herman Janssens, De premonstratenzer abdij van Averbode. Ontstaan en vroegste ontwikkeling (1134-1190), Leuven, 1988, onuitgegeven verhandeling, 96.

[14] Van Ermen, *Het kaartboek*, 84-85.

[15] Vanbeveren, *Essai d'interprétation*, 58; 127, n. 194.

[16] Vanbeveren, *Essai d'interprétation*, 126, n. 191.

[17] Archives de l'État à Louvain-la-Neuve, R136-32. Akte van 21 juni 1790 voor notaris Delforge in Mellery.

moment rijp om het beheer van de hoeve definitief in handen van haar zoon Jean-Baptiste te geven, die in dat jaar trouwt met een meisje uit Sart-Risbart.[18] Bij die gelegenheid wordt een gedeelte van de inboedel, waaronder een beslagkuip, brouwketels en ander brouwersalaam, netjes overgedragen aan de jonge pachter.

Niet veel later zou het vrijgoed Wahenges voor de eerste keer in zowat 650 jaar van eigenaar wisselen. De norbertijnen van Averbode voelden de revolutionaire bui hangen en beslisten al in 1794 om hun kroonjuweel te verkopen. Ze konden zo vermijden dat de hoeve in handen van de Fransen zou terechtkomen. In februari 1795 werd het contract getekend en mocht Jean-Baptiste Maisin, tot dan pachter, zich de voorlopige eigenaar van de Cense de Wahenges noemen, inbegrepen de moestuinen, een boomgaard, bossen, akkers en weiland in de vallei van de Schoorbroekbeek.[19] *Voorlopig*, want de akte bevatte een clausule die de abdij het recht gaf om de verkoop binnen de zestien maanden te annuleren. Meenden de paters dat het vuur van de Franse Revolutie toch nog zou doven?

De hoeve van Wahenges kreeg haar actuele uitzicht in de 18de eeuw

Maar het tij bleek uiteindelijk niet meer te keren. In 1797 werd de abdij van Averbode afgeschaft door de Franse bezetter. Boer Maisin was dan al enkele maanden definitief baas in eigen huis.[20] De verkoop van de hoeve betekende echter niet dat er een einde kwam aan de brouwactiviteit in Wahenges. Gisèle Vanbeveren vond in de archieven van het kadaster verschillende vermeldingen voor de eerste helft van de negentiende eeuw. In 1820 werd weliswaar aangestipt dat de brouwerij – een van de vier op het grondgebied van de kleine gemeente Sluizen – slechts in bedrijf was 'pour la consommation de bière nécessaire aux propriétaires'.[21] Jean-Baptiste Maisin dreef met andere woorden geen handel in Hoegaard. In 1878 was het – na ruim zevenhonderd jaar – uit met de bierhistorie in Wahenges: het brouwerijtje ging dienstdoen als smidse en werd nog later afgebroken. In Averbode was de kloosterbrouwerij nog actief tot in 1915. Stijgende graanprijzen door het uitbreken van de oorlog én de pensionering van de brouwer deden de witheren besluiten om de brouwactiviteit te staken. De koperen ketels werden wat later aangeslagen door de Duitse bezetter.[22] Het was wachten tot de zomer van 2016 voor er opnieuw en op kleine schaal bier werd gebrouwen in de abdij van Averbode.

[18] J. Schayes, 'La ferme de Wahenges à l'Écluse', Mededelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring voor Leuven en omgeving, 7 (1967) 243.

[19] Geeraerts, 'De hoeve van Wahenges' 113-115.

[20] Ook elders in de streek verkocht de abdij van Averbode percelen landbouwgrond aan particulieren. Zo kon Joannes Sweerts uit Hoegaarden begin 1795 drie bunder grond van de norbertijnen overkopen in eigen dorp en kwamen in dezelfde periode enkele percelen land onder Lummen in handen van de familie Dediest. RAL, Notaris Aspeculo (882/566), 11.

[21] Vanbeveren, *Essai d'interprétation*, 96; 131, n. 235 en 236.

[22] Geeraerts, 'Bier brouwen in de abdij' 8-9.

Bijnamen 11[23]

Wasily Pedjko, Hubert-Charles Mannaerts, Dr. Willem Loosen, de residenten van het woonzorgcentrum Hugardis, OKRA-Hoegaarden en Meldert.

Reekes Mampey	Zeneberg	Nerm/Aalst
Reekus Kettut	Smets	Stoopkensstraat
Rei Boenjean	Bertrand – komt van goede mensen (Bonnes gens) Goede Jean	Gemeenteplein
Rekes dauw		
Remond van den eregelist,	Willems, haalde in de kerk het stoelgeld rond	
Reubbe	Tritsmans Louis	
Reubbe	Tritsmans-Goossens (Klein Paradijs- Hoeve Walestraat)	Nerm/Aalst
Rie van de beriël	schoonvader van Ooostendenaar LAIPER	Hauthem
Riecallu	Henri Dotremont (bijgenaamd naar de moeder van "Callu")	Vroente /Kloosterstr
Riekes Van Nolle	Henri Adams, zoon van Arnold	Gemeenteplein
Riekes Ziep	Vanderwaeren (werkte in zeepfabriek van Stockmans, Pastorijstraat)	Arthur Putzeysstraat
Riënstiën	Persstraat Hoksem, Hij groef de reenstenen uit en verplaatste ze in zijn voordeel .	Hoksem
Rik Prauw	Strijckmans (prauw komt van grappenmaker)	H. Dotremontstr
Rik Taloor	Rik Schoofs	
Rikke Raai	Bogaerts Henri	
Rikske Patat	Vandeweyer	Kalverstr/Dumontstr
Robert van den dikke	Robert Celis	Stoopkensstraat
Rosa van Pros van Peeters	Rosa Van Nerum	
Rosse Fien	Mertens	Nerm/Aalst
Rummeke	Rummens Louis (jachtopziener)	Nerm/Aalst
Sais Blek Cesar	Guilluy ?	
Sam	Bauwin	Nerm
Sanderinneke	Vandenbempt (komt van Alexandrine)	Nerm/Aalst
Schait	Scheepmans	
Scheurf	Sweerts J B	Nerm/Aalst
Schiëf Lewikke	Nijs (ook Lewikke van Tiske Nijs - genoemd.	Walenstraat
Schurf	Jean Sweerts	
Seeke van Klowes	Vandenbempt M.	
Seeke Zegn	vrouw van Adams	Stoopkensstraat
Seldaai	Antoon Van den Bonche	Rommersom
Seles	Jubin Rik	
Selleke Jean	Michel	Doelstraat
Selvee Meenes	Fillé Sylvie	
Selvie Keu	Laurent Sylvie	

[23] Bijnamen in Alpaidis: nummers 217 (4/2019), 218 (1/2020), 219 (2/2020), 220 (3/2020), 221 (4/2020) 222 (1/2021), 223 (2/2021), 224 (3/2021), 225 (4/2021), 226 (1/2022), 227 (2/2022); Wij gebruiken voor Outgaarden de oude straatnamen.

Seulleke	Michel	H.Dotremontstr
Sgieve Poël	Rummens (Poël komt van Paul)	Vroente /Kloosterstr
Sie Koekkel	herbergierster op de brug	Hoegaarden
Simonne Roesch	Buellens	Walestraat
Sjaal Kloët :	schoonvader van bloemist Marcel Pans in de Leuvensestraat te Tienen	Rommersom
Sjaal van zankes	Juchtmans	Rommersom
Sjaal Vos	Homblé (Charles = Sjaal)	E. Ourystraat
Sjein de Hinnepreester		Doelstraat
Sjirp	Honoré Celis	Nerm - Aalst
Slootmaekers	Rimanque (slootmaker van beroep)	Stationstraat
Smoele	Peeters	Doelstraat
Snoesch	Lochie of Lochy	
Soeëske	Schoensetters	Nerm/Aalst
Soei de pennendekker	François de pannenlegger	Tiensestraat
Sokke	Sors	
Sokke	Sors	Hauthem
Sol	Fillé	Rommersom
Spaai Spit	Chaltin - Plakker	
Spaar Pit	Dotremont Prosper	
Spee	Peeters	Stoopkensstraat
Spie	Peeters Clement…..boer op de Stoopkensstraat-nu boerderij Hendrix	
Splaait	Ijsventer	Meldert
Spoingke	Familie Buccauw, cafe in Klein Overlaar	Klein Overlaar
Spoinke	Buccauw	Tiensestraat
Staaf Mechiel	Wuyts	Nerm/Aalst
Staaf Neule	Serin Gustaaf	
Staaf Summe	Vansumsen (Summe komt van familienaam)	Nerm/Aalst
Staafke de Neul	ook Emelei en Jeloei de Neul komt van Uil – nachtuil	Gemeenteplein
Staafke Menne	Vanmol (vader van Emérence Cuet)	H.Dotremontstr
Stakke	Steenwinckel Vital	Outgaarden
Stassie Layhey	Meeuwens (stassie komt van Anastasie)	Nerm/Aalst
Stekske		Dr Loosen Willem
Stien Kok	vroedvrouw	Doelstraat
Stinne Prins	Moeder van bakker Clément Mannaerts	
Stinne Prins	Bams	Tiensestraat
Stoffel		Dr Loosen Willem
Sukke	Jacobs (woonde in de Tommestraat)	Pastorijstraat
Sus Enneng	Zeneberg	Nerm/Aalst
Sus Martin		Dr Loosen
Sus Mossel	Vandiest	Stoopkensstraat
Suske de woaterrat	Lochy Alfons	
Suske Teske	Brasseur	Arthur Putzeysstraat
Suske Vienes	François, zoon van Lievin Vanhagendoren.	Gemeenteplein
Sylvie Keu	Sylvie Laurent	
Sylvie Menes	Sylvie Fille	
Sylvie van Venuskes	Vanhagendoren- van huize uit dus Sylvie uit het huis Vanhagendoren	Gemeenteplein

Vers van de Pers: tweedelige geschiedenis van Meldert, door Rik Branson.

Bij de auteur, Rik Branson, is vanaf nu de tweedelige uitgave ***"Meldert: De geschiedenis van een Haspengouws dorp"*** te koop. Voor het eerst is een totaalbeeld geschetst van de Hoegaardse deelgemeente, van de prehistorie tot vandaag. Die onderscheidt zich op vele punten van de dorpen in de omgeving. De scheidslijn tussen Brabants en Luiks bestuur, de aanwezigheid van eigen adel, de ontwikkeling van landbouwgemeenschap naar woondorp, komen aan bod. De auteur bereidde de publicatie twee jaar voor. Hij combineerde zijn jeugdervaringen met archiefwerk, getuigenissen met waarnemingen. Rik Branson is in een arbeidersgezin in Meldert geboren, in 1944. Hij liep school in de gemeenteschool in eigen dorp en in het college in Tienen. Hij was er actief in KLJ en KWB, trouwde met dorpsgenote Hilde Collin en ze verlieten Meldert om beroepsredenen.

Rik Branson werd licentiaat Economische Wetenschappen aan de KULeuven en was daar een aantal jaar assistent aan het Centrum voor Economische Studiën. Hij was nadien verbonden aan verschillende ministeriële kabinetten, ook van Jean-Luc Dehaene. Hij bekleedde leidinggevende functies in het bank- en financiewezen en is ere-censor van de Nationale Bank.

Na een actieve loopbaan keerde het gezin terug naar Meldert en Rik verdiepte zich in de Gallo-Romeinse tijd op de Meer en de Blotenberg, zag de verering van de heilige Ermelindis groeien, herbeleefde de donkere zestiende eeuw en de verschrikkelijke zeventiende. Beterschap treedt tegen het eind van het eerste boekdeel, mede door nieuwe teelten zoals aardappel en suikerbiet.

Het tweede deel begint met de dorpspolitiek vanaf 1900, hoe men de oorlogen beleefde en de koningskwestie besprak onder de appelboom en rondom de Leuvense stoof… De bloei van het verenigingsleven is verstrengeld met natuur en landbouw, inwijking en welvaart, dialect en bijnamen. De auteur ziet hoe sedert 1980 Meldert evolueert tot een woondorp met veranderende structuren en culturen.

De twee boekdelen worden samen verkocht: 450 bladzijden, waarvan dertig pagina's illustratie. Prijs: 35 euro (te vereffenen bij levering aan huis). Bestellen via hilde.collin@gmail.com of schriftelijk bij Branson-Collin, Molenstraat 37, 3320 Hoegaarden (Meldert).

Rik Branson zal op 21 januari 2023 zijn tweedelig boek *Meldert, de geschiedenis van een Haspengouws dorp* voorstellen. Rond deze voorstelling zal Davidsfonds die dag om 14 uur een *Toast Literaire* organiseren in het Sint-Janscollege in Meldert.

Het boek is beschikbaar op de voorstelling.

Moet er gevierd worden? 100 jaar geleden werd Autgaerden zelfstandig, maar de vrijheid duurde maar 55 jaar

Christian Hennuy[24]

Dorpplaats

Outgaarden werd pas voor het eerst in 1796 zelfstandig. Tot in 1810 behoorde Outgaarden bij het kanton Hoegaarden om vervolgens tot 1922 op te gaan in de gemeente Zétrud - Lumay. De gemeente was dus meer dan 100 jaren Waals. Bij de start van de nieuwe gemeente in 1922 was de officiële naam Autgaerden, in alle verslagen. De Walen spraken van '*Autchar*'. In 1977 bij de grote fusie kwam Outgaarden bij Hoegaarden.

Door keizerlijk decreet van 2 mei 1810, Napoleon weet je wel, werd Outgaarden bij Zétrud-Lumay gevoegd. Het ging om een eigenaardige koppeling want Zétrud-Lumay was grotendeels Waals, en Outgaarden grotendeels Vlaams. Outgaarden telde weinig inwoners: 217 in 1784, 255 in 1805, tegenover 972 en 826 voor Zétrud-Lumay in dezelfde jaren. Alle officiële betrekkingen tussen Outgaarden en Zétrud-Lumay werden in het Frans gevoerd. De verhoudingen tussen Zétrud-Lumay, nu deelgemeente van Geldenaken, en Outgaarden zijn op taalgebied steeds tegemoetkomend geweest. Wanneer Zétrud Lumay in 1843 een gemeenteschool opende, adopteerde de gemeente in 1844 ook de private school van P. François in Outgaarden. Toch hebben in 1891 de inwoners van Outgaarden al een eerste verzoekschrift ingediend bij de Minister om de afscheiding van Zétrud-Lumay te bekomen. Op een gemeenteraad in maart 1892 werd ook officieel de afscheiding gevraagd, maar voorlopig bewoog er niets.

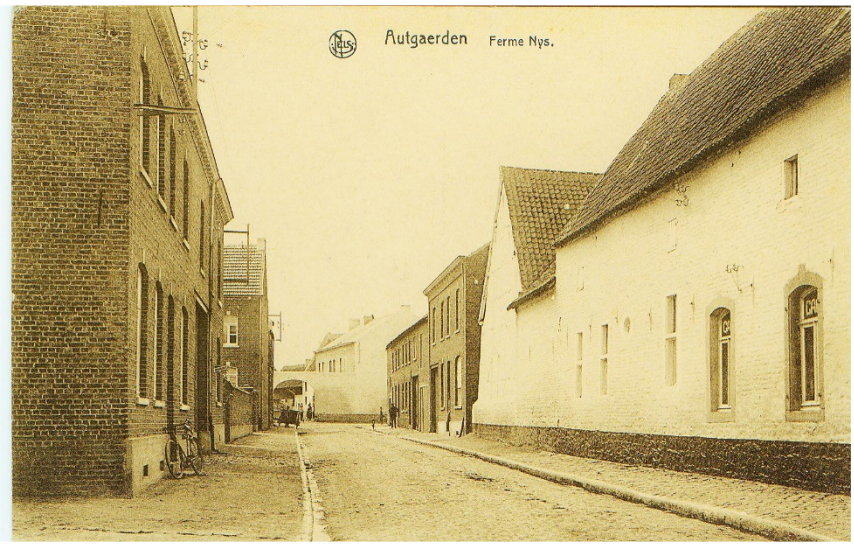

Hoeve Nijs

Pastoor Diels

In 1919 kwam er een wrijving over de benoeming van een Waalse onderwijzeres in Outgaarden. De Vlaamsgezinde pastoor Diels protesteerde hiertegen, en ging hiervoor zelfs tweemaal naar Brussel. In 1920 werd als gevolg hiervan de scheiding gestemd in de provincieraad, de Kamer stemde ze in juni 1922. Ook de gemeenteraad van 23 februari 1920 besloot de scheiding te vragen. Dat Zétrud-Lumay toestemde had te maken met het feit dat de Vlaamse bevolking in Outgaarden toenam, terwijl het aantal inwoners in Zétrud Lumay zakte. Terwijl er in 1846, op de totale bevolking van 1493, voor Zétrud - Lumay en Outgaarden

[24] Met dank aan Hageland Actueel.

samen, 1000 Frans sprekenden en 483 Vlamingen waren, was dat in 1920 op een totaal van 1664 inwoners, 587 Frans sprekenden, 789 Vlaams sprekenden en 212 tweetaligen. In juli 1923 werden de activa en passiva tussen beide gemeente verdeeld. Het duurde echter effectief tot 1924 voor alle bezittingen van de twee gemeenten verdeeld waren.

De Vijver

Op 1 oktober 1922 waren er gemeenteraadsverkiezingen in Outgaarden: Alfons Vandermolen, Karel Wouters, Joannes Steenwinckels (liberalen), Albert Maes, Theofiel Maes, Henricus Nijs (katholieken) en Alexandre Stockmans (socialist) werden tot gemeenteraadsleden verkozen. Alfons Vandermolen werd burgemeester, Karel Wouters en Theophiel Maes, schepenen.

En vóór 1796 was niet altijd duidelijk 'tot welk geestelijk of wereldlijk bestuur Outgaarden behoorde.' Schrijft Paul Kempeneers. 'Dit leidde tot vele twisten. Zo was Zittert-Lummen met Outgaarden nog op de kaart van Ferraris (1771) een Terrain contesté entre le Comté de Namur et le Duché de Brabant. (…) De rechtsmacht werd uitgeoefend in naam van de hertogen van Brabant volgens het gewoonterecht van Hakendover. In de moderne tijden werd de hogere rechtmacht verpand, eerst aan de heren van Goetsenhoven, later aan deze van Hakendover. In de 17de eeuw was Luis de Casuuso Maeda heer van Hakendover, Wyulmersum en Outgaarden. Zijn nicht en erfgename volgde hem op en verkocht in 1685 de jurisdictie aan J.B. Gaethovius.[25]

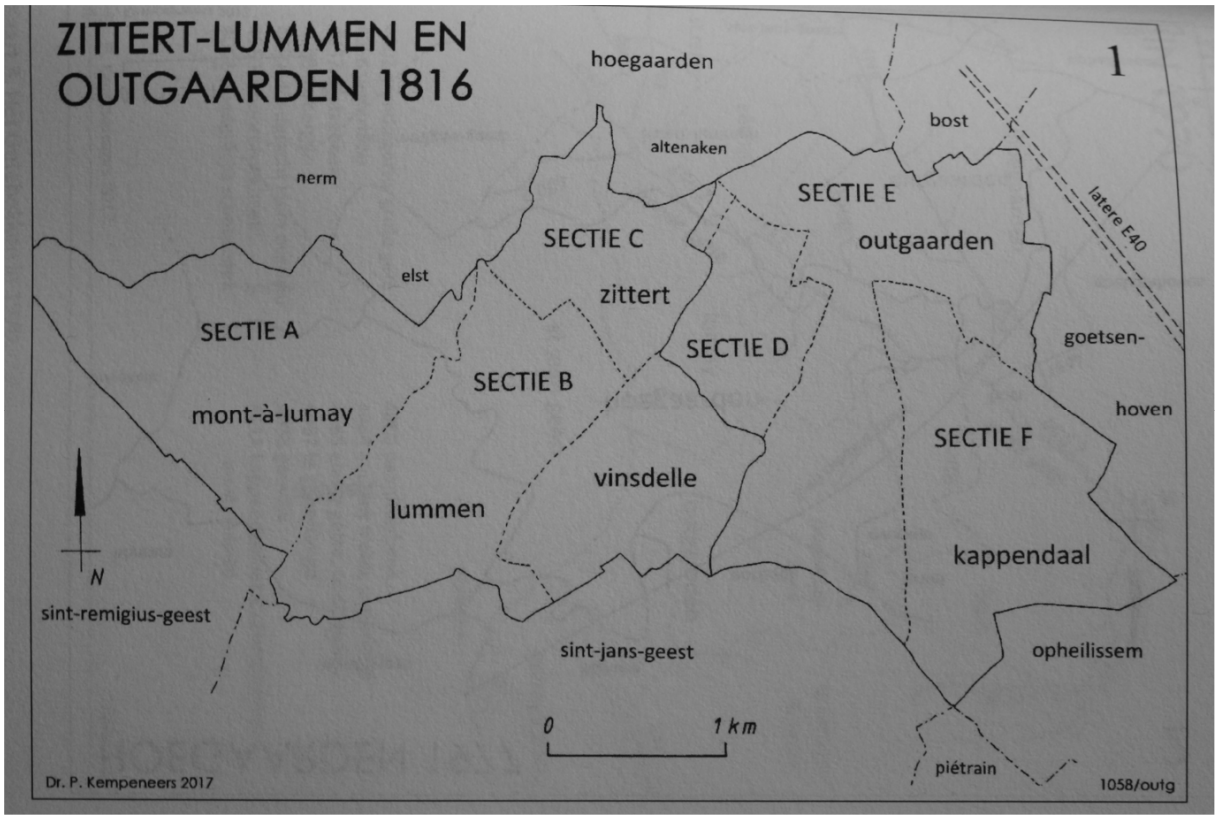

[25] Paul Kempeneers, Outgaarden, Plaatsnamen en hun geschiedenis, Tienen, 2017.

In de Texaanse stad Austin probeert Christine Celis het Hoegaardse witbier van haar vader weer groot te maken. Dat gaat met veel vallen en opstaan. 'Geld is niet belangrijk. Ik wil vooral onze legacy voortzetten. Ooit brouwen we opnieuw in België.'

Femke Van Garderen in De Tijd (10.09.202)

Born in Belgium, brewed in Austin. Wie Celis Brewery binnenstapt, kan de slagzin aan de muur moeilijk negeren. Hetzelfde geldt voor de grote sepiafoto's eronder. '*Herken je de man?*', vraagt een dame met een fors Vlaams-Brabants accent. Christine Celis (59) heeft kosten noch moeite gespaard om haar vader, de bekende en in 2011 overleden brouwer Pierre Celis, in haar '*taproom*' te eren. Niet alleen heeft ze grote portretten van hem laten printen, er is ook een koperen[26] buste en een quote van hem in neon: '***Beer makes friendships'.(Start in Austin 1992 – verkoop aan Miller 2002).***

De afbeeldingen gebruikt bij dit artikel uit De Tijd zijn van Wasily Pedjko

[26] Die 'koperen' buste is een bronzen beeld dat bij Pierre Celis op de Vroentestraat stond sinds 2009, zie p. 25.

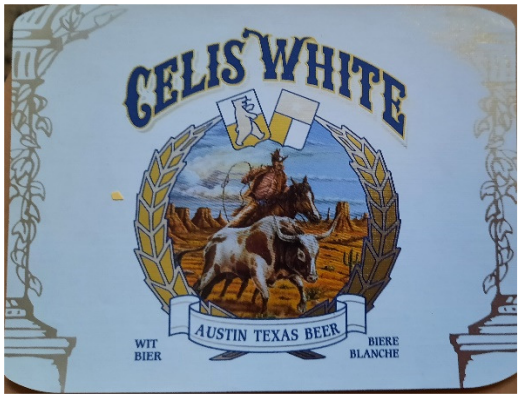

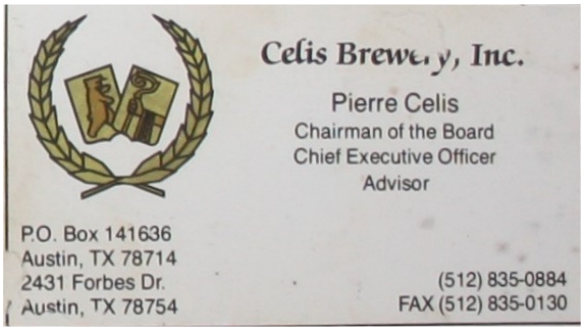

Pierre Celis is de man achter de legendarische Witte van Hoegaarden. Het lichtzoete, troebele bier maakte hij voor het eerst in 1965 in de Vroentestraat. Nu stroomt het dankzij zijn nazaten uit de tapkraan aan de Metric Boulevard in Austin. *'Ik probeer zo dicht mogelijk bij zijn recept te blijven',* zegt dochter Celis, die de originele gist terugvond en mee naar de VS nam. *'De grondstoffen, zoals graan en water, zijn Amerikaans. Dat verschil proef je. Onze Celis White is iets droger.'*

Christine Celis belandde in de VS door haar vader. Die verkocht zijn merk en de brouwerij in Hoegaarden in 1985 aan Interbrew, nu AB InBev, en vroeg haar mee de oversteek te maken. '*Mijn vader heeft de Tweede Wereldoorlog nog meegemaakt en had veel ontzag voor de Amerikanen',* vertelt Christine Celis. In Austin, Texas, wilde hij met haar een nieuwe brouwerij oprichten. '*In de VS kenden ze in die tijd alleen gewone pils, zoals Budweiser. Hij zag een gat in de markt voor kwaliteitsbieren*.'

Die inschatting was correct. Celis' witbier werd in sneltempo populair. Een paar jaar na de start van het bedrijf konden vader en dochter de vraag niet meer volgen en werden ze door Miller, toen al een van de grootste bierspelers in de VS, benaderd voor een samenwerking. *'Vader ging akkoord, maar kreeg daar al snel spijt van. Amerikanen weten niet hoe ze Belgisch bier moeten verkopen, vond hij. Het ging hem te veel om de kwantiteit, te weinig om de kwaliteit. Wij wilden ons bier aan de man brengen als goede wijn.'*
In 2000 liet vader Celis Miller de hele brouwerij overnemen. *'Uiteindelijk verkochten zij ons bier aan de Michigan Brewing Company. Maar wat zij maakten, had nog weinig met onze Celis White te maken.'*
Na het faillissement van de brouwerij in Michigan werd de merknaam Celis overgekocht door een speler in Connecticut. Initieel wilde Christine Celis het daarbij laten, haar vader was inmiddels overleden. Maar dan kreeg haar dochter Daytona plots interesse in het brouwen. *'Op dat moment werd het vuur in mij wakker: ik wilde tot elke prijs met haar het levenswerk van mijn vader voortzetten.'* Daytona werd naar New York gestuurd om de stiel te leren. Intussen zocht Christine investeerders. Alles klikte in elkaar in 2017: Celis Brewery werd heropgericht.

Beer garden

Opening van de Beergarden op zaterdag 23 oktober 2021 met ruimte voor 2.000 mensen (C. Hennuy)

De brouwerij ligt aan een druk kruispunt, op twintig minuten rijden van de stad. Op een woensdag rond vijf uur zijn maar enkele tafeltjes bezet. '*De avonds en weekends zijn onze topmomenten'*, zegt Celis snel. Zeker in hun beer garden, waar ze ook een drietal foodtrucks hebben aangetrokken en vaak muziek- en comedy-optredens inplannen, is het dan volgens haar vaak druk. *'We zitten op een*

heel goede locatie: vlak bij een luxueus woon- en winkelcentrum, maar ook bij de warehouses van Apple, Google en Amazon. Hier passeert veel koopkrachtig volk.'
Het is juli als we op bezoek zijn en Celis Brewery bestaat dan net vijf jaar. Die mijlpaal was er bijna niet geweest. Ook al groeide de brouwerij in de eerste jaren snel, eind 2019 bleek er een kink in de kabel. De brouwerij stond enkele miljoenen dollars in het rood bij tientallen partijen. '*Het liep mis door een van onze toenmalig financieel verantwoordelijken'*, zegt Celis. *'Die man bleek zonder ons medeweten veel geld naar zijn eigen brouwerij te hebben doorgesluisd.'* Celis Brewery vroeg bescherming tegen zijn schuldeisers via de Chapter 11-procedure.

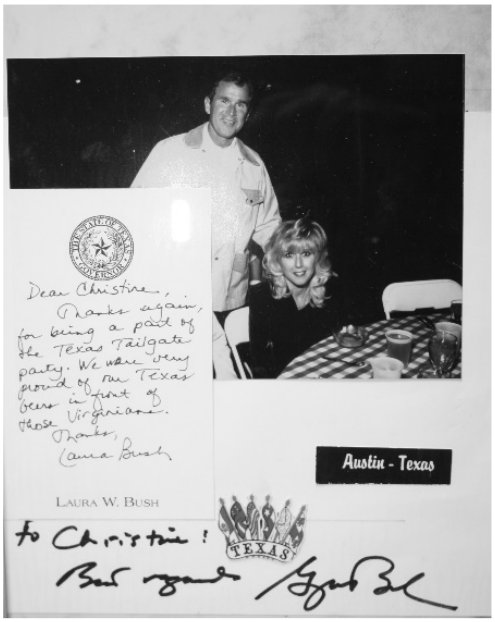

Met George W. Bush (president 2001-2009) op de foto en een vriendelijke groet van first lady Laura Bush

Onder toezicht van het gerecht werd gewerkt aan een herstructureringsplan om een faillissement te voorkomen. '*Het was verschrikkelijk'*, zegt Celis. *'Ik heb in die periode geen oog dicht gedaan. Het was heel moeilijk om werknemers te overtuigen om te blijven en nieuwe investeerders te vinden. Maar gelukkig heb ik de vechtlust van mijn vader*.' Ze wijst naar de oorspronkelijke brouwerij, die de man in de jaren 70 helemaal zag afbranden. '*Hij was er kapot van. Toch zette hij door.'* Dochter Celis bleef verwoed zoeken naar nieuwe zakenpartners en vond uiteindelijk drie lokale ondernemers die haar aandelen wilden overkopen. *'In maart 2020 was ons herstructureringsplan klaar, maar drie dagen later brak corona uit en moest alles dicht. Er zat niets anders op dan opnieuw schakelen. Dat is min of meer gelukt. Al zijn we door pandemie ruim de helft van onze omzet verloren.'*

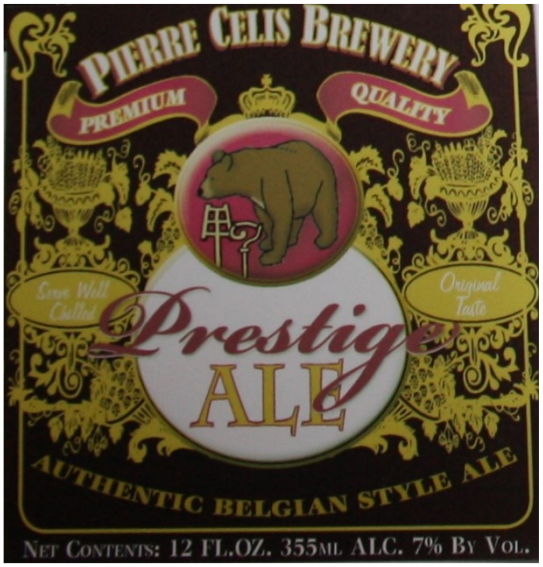

Japan en Korea
60 procent van het Celis-bier wordt vandaag in supermarkten verkocht, in blikjes. 40 procent van de productie gaat in vaten naar bars en restaurants, voorlopig alleen in Texas. De enige export is voor Japan en Korea. '*Daar hebben we nog contacten dankzij mijn vader.'*
De brouwerij draait vandaag break-even, aldus Celis, die de meeste van haar aandelen van de hand deed. *'Geld is voor mij niet belangrijk. Ik wil vooral onze legacy voortzetten en doen wat ik graag doe',* zegt Celis, die nog elke dag naar de Metric Boulevard trekt. *'Ik sta iets minder in de brouwerij dan vroeger en ben vaker op de baan. Je kan geen bier verkopen vanuit een kantoor*.'
In België wordt Hoegaarden nog altijd uitgebracht door AB InBev. Maar dat is intussen een heel ander recept dan de Celis White, aldus Celis. *'We moeten vooral concurreren met de andere ambachtelijke brouwerijen hier. In Texas zijn er 276, waarvan 82 in Austin*.' Ze is vooral beducht voor brouwers die cider (*alcohol gemaakt uit appelsap*) en seltzers (*frisdrank met een laag alcoholgehalte)* verkopen. *'De populariteit bij jonge mensen groeit hier in sneltempo. We hebben daarom ook een bier met een laag alcoholpercentage op de kaart gezet. In een ideale wereld zouden we ook een non-alcoholische of glutenvrije variant lanceren, maar daarvoor hebben we het materiaal of geld niet.'*

De brouwerij focust nu vooral op groei. Ze wil het aantal barrels opkrikken en nieuwe markten veroveren in Texas en daarbuiten. ‘We zijn vechters, ik ben ervan overtuigd dat het ons gaat lukken. Ook al gaat het met ups en downs, ons verhaal is heel oprecht. Mensen geloven erin.’ De uitdaging zit vooral in goede vertegenwoordigers vinden en houden. ‘Werkkrachten vinden is de grootste uitdaging, denk ik. Zeker jonge mensen lijken niet meer in een langdurige job geïnteresseerd.’
Celis lonkt zelf terug naar België, en niet alleen om er ooit weer te wonen. Haar grote droom is enkele Celis-bieren met een lokale partij te brouwen. Bij haar volgende trip naar ons land wil ze een en ander uitzoeken. ‘Stel je voor dat ik daarin slaag. Dan is de cirkel rond.’

Productie: 2.500 barrels per jaar (één vat is gelijk aan 0,85 hectoliter of 13,78 bakken bier). Het doel is opschalen naar 8.000 barrels in 2023, en naar 14.000 in 2024.
Omzet: 2,5 miljoen dollar in 2021. De *biertuin* en de *taproom* waren goed voor 1,5 miljoen dollar omzet.
Verlies: 250.000 dollar in 2021.
Medewerkers: 14 (negen in de productie, vijf in de administratie). In de *biertuin* en de *taproom* werken nog eens negen tot twaalf mensen.
Aandeelhouders: oprichtster Christine Celis heeft sinds de herstructurering nog maar een paar procent van de aandelen. De rest zit bij de groep Celis Phoenix, LLC.

De allereerste brouwinstallatie van Pierre Celis komt niet in een museum in Austin (Texas). Ze is doorverkocht aan een bouwerij in Portland (Maine), aan de Atltantische kust.

Archief Nieuwsblad (05.11.2022).

De installatie was, na de verkoop van huis en brouwerij aan de Vroente, overgebracht naar de VS. Ze is aangekocht door Rob Tod, een gelauwerde Amerikaanse brouwer in Portland, die vooral Allagash White brouwt. Hij kende Pierre en vloog over voor diens begrafenisplechtigheid in 2011. De oude brouwinstallatie staat al in zijn gebouw. Hij wil ze in haar geheel reconstrueren en tegen eind 2024 in gebruik nemen in een proefzaal, annex brouwerij. Zijn huidige Allagash Brewery neemt daarvoor een historicus van de University of Colorado bij de arm. Celis kon bij zijn start aan de Vroente geen gebruik meer maken van de installatie van buurman Tomsin, omdat die naar het museum in Bokrijk was verhuisd. Pierre haalde in 1966 zijn installatie dan bij de oude brouwerij Smeets in Zolder.

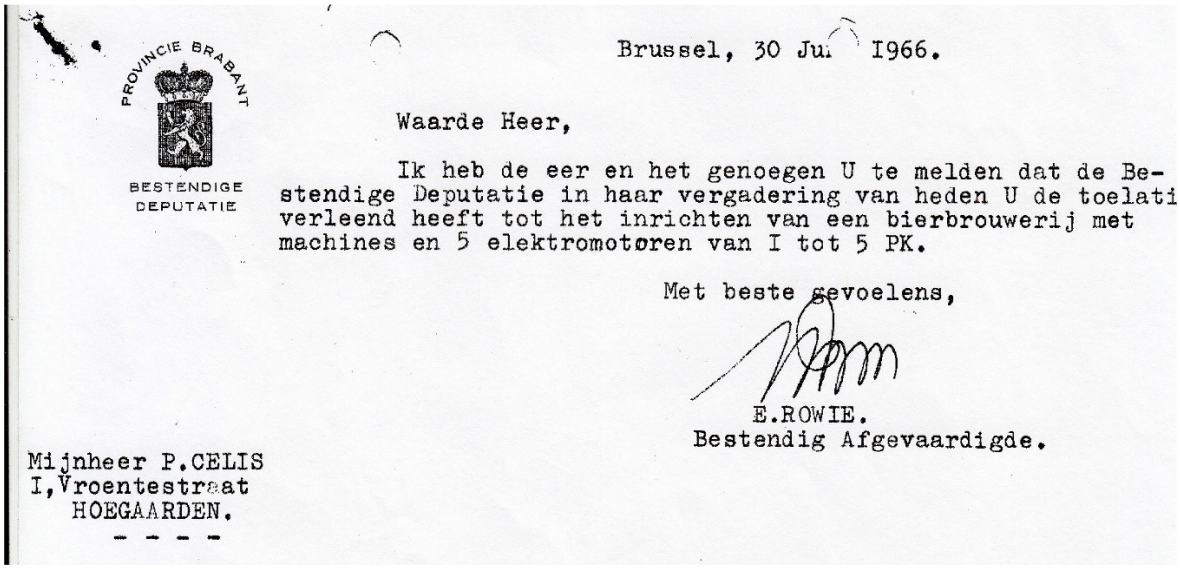

PROVINCIE BRABANT
BESTENDIGE DEPUTATIE

Brussel, 30 Jui 1966.

Waarde Heer,

Ik heb de eer en het genoegen U te melden dat de Bestendige Deputatie in haar vergadering van heden U de toelati verleend heeft tot het inrichten van een bierbrouwerij met machines en 5 elektromotoren van I tot 5 PK.

Met beste gevoelens,

E.ROWIE.
Bestendig Afgevaardigde.

Mijnheer P.CELIS
I,Vroentestraat
HOEGAARDEN.
- - - -

Gemeente Hoegaarden — Gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke inrichtingen.

DE BESTENDIGE DEPUTATIE VAN DE PROVINCIALE RAAD VAN BRABANT.

Gezien haar besluit van 1 juli 1966, 1e Dir./3e Afd. nr.40043/36429 waarbij de heer Celis P. de toelating werd verleend tot het inrichten van een bierbrouwerij omvattende een waterketel, een bierketel, een roerkuip, een koelbak en 2 masoutbranders, 5 electromotoren met een nominaal vermogen van 1 tot 5 pk en gezamenlijke kracht van 9 pk te Hoegaarden, 1, Vroentestraat en dit voor een jaar op proef ;

Gezien de wet van 5 mei 1888 ;

Gezien het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming ; voornamelijk in zijn artikel 11;

BESLUIT :

Artikel 1. A. ~~De toelating wordt verleend voor de volgende installingen gelegen op hoegenoemd adres :~~

De duur van voornoemde toelating wordt verlengd tot 1 juli 1996 onder de voorwaarden van het besluit van 1 juli 1966, nr.40043/36429

Jean THONNART

REPRÉSENTATIONS POUR BRASSERIES

ACHAT ET VENTE
DE MATÉRIEL D'OCCASION
POUR BRASSERIES
ET INDUSTRIES ALIMENTAIRES

•

Matériel entretien futaille
en bois et métalliques
des Ets A. THONNART - LIEGE

•

Matériel automatique bouteillerie
pour Bières - Eaux gazeuses
Laveuses - Soutireuses
Capsuleuses - Etiquetteuses

•

ETTERBEEK-Bruxelles 4, le 4 juin 1965
15, AVENUE DU FRONT
TELEPHONE : 33.29.82

MONSIEUR PIERRE CELIS

Melkhandel

1, Vroentestraat

H O E G A E R D E N
+ + + + + + + + + +

Cher Monsieur Celis,

Je vous confirme notre entretien de ce jeudi 3 juin 1965 et vous remercie de la commande que vous avez bien voulu me confier.

Je note votre accord d'achat à :

- Une chaudière en cuivre feu nu 60 Hos avec accessoires et chauffage mazout avec ventilateur
- Une chaudière en cuivre feu nu 45 Hos avec accessoires et chauffage au mazout avec ventilateur
- Une cuve de filtration 26,5 Hos complète avec accessoires
- Un moteur de 5 CV actionnant cette cuve
- Une pompe à moût Monsville avec moteur
- Le mélangeur d'eau
- Les tuyauteries en cuivre reliant ces appareils entre eux

Matériel vendu tel quel à la Brouwerij SMEETS à Zolder;
Démontage et enlèvement à vos charges
La maçonnerie entourant les deux chaudières sera ouverte pour les enlever

Valeur globale : 65.000,-F + taxes

Paiement : au comptant à l'enlèvement

Ce matériel est disponible immédiatement.

Vous pouvez procéder à l'enlèvement le plus tôt possible.

Je suis à votre disposition pour nous rendre sur place la semaine prochaine et procéder au relevé des emplacements de ce matériel pour vous faciliter le placement chez vous.

Je demande que le service des Accises dont dépend la Brasserie Smeets soit prévenu de cette vente de matériel. De votre côté, vous devez introduire une demande au Service Accises de Tirlemont.

En vous remerciant à nouveau de votre ordre, je vous prie de croire, cher Monsieur Celis, à l'expression de mes sentiments les plus dévoués.

Reg. Com. Bruxelles N° 221263 Compte chèques postaux N° 3853.75 Banque Société Générale N° 907288

22

Het basismateriaal voor zijn brouwerij op de Vroente kwam uit de brouwerij Smeets.

De dorpswacht van Hoegaarden (16de eeuw)

Maurice Dodion en Paul Vanduynhoven

Inleiding: het mandement van Luik 1571[27]

Het land van Luik, waartoe Hoegaarden behoorde, was niet rechtstreeks in de beroeringen van de oorlogen van Filips II betrokken, maar onderging toch de weerslag van de verwarde toestand.
Tal van opgejaagde en verarmde mensen, van afgedankte soldaten en zelfs klein verstrooide legerbenden, doolden langs de wegen en zochten heil in roof en plunderingen van het platteland. Wegen en dorpen werden aldus onveilig gemaakt door die roversbenden. De plaag was zo algemeen dat de prins-bisschop van Luik het nodig achtte drastische maatregelen te treffen en vaardigde een Mandement uit waaruit we volgende punten in aantreffen:

1° De vreemdelingen moeten uit het land worden gezet:
Dat wil zeggen, zij die niet geboortig zijn uit het Land van Luik, of er geen 6 maanden achtereenvolgens hebben gewoond, moeten binnen de drie dagen uit het land vertrekken op straffe van lichaamskastijding.

2° Niemand mag op bedeltocht uitgaan:
Buiten eigen stad of dorp, elders logies of aalmoezen opeisen, of zich in versteek houden, op gevaar af van als vagebonden gevangen te worden genomen.

3° Men moet ongewapend en zichtbaar reizen:
Als men bij avond of bij nacht uitgaat, moet men licht dragen en ongewapend zijn.
Als men aangetroffen wordt met ***'bussen, pistoletten, jaecpycken, pycken, werpbijlen oft anders diergelijcke verboeden waepen'*** worden deze geconfisqueerd.

4° Een dorpswacht moet overal ingesteld worden:
Op de kerktoren van ieder dorp, moet op koste der Gemeente, iedere nacht een dorpswachter aanwezig zijn. Als die wachter dan enige samenscholing bemerkt, geweervuur geroep of gekrijs ziet of hoort, moet hij terstond met zijn hoorn of met klokgelui, alarm geven om de kapitein der dorpsmilitie, met zijn sergeanten en hun wapengezellen op te roepen. Als de roversbende te sterk en talrijk is, moet er in voorzien worden dat ook de milities van de omliggende dorpen komen toegesneld om hulp te bieden. Bij de eerste klokslag, moeten allen samen komen op het kerkhof rond de kerk.

5° Bijzonder de herbergiers moeten op hun hoede zijn:
"…wij bevelen dat alle werden, werdinnen, herbergiers, taverniers, oft cabaret houdende brouwers ende biervercoopers, oft ander logist houdende, de meesters vande goidtshuysen, hospitalen ende andere huysen geordonneert omde arme te ontfangen…." geen vreemdelingen mogen te drinken of te slapen geven na 9 uur in de zomer en na 7 u. in de winter, als zij vooraf de officier der plaats niet hebben verwittigd en ingelicht over de naam, kwaliteit enz. der logeergasten. Het is ook verboden wijn of bier te tappen onder de goddelijke diensten.

6° Volgt dan nog de reglementering van het verkeer op de rivieren, aan de bruggen en overzetboten. Dit reglement, zo eindigt jet mandement, zal af te kondigen zijn op elk jaargeding en heeft kracht van wet.

Gegeven te Luik, op 08 maart 1571.

---

[27] J. Vander Velpen, Geschiedenis van Hoegaarden, 1981².
RAL, Hoeg. Schepenakten, 971, f° 38, Uit het 'Mandement van weghens ons genad. Heer 'sbisschops van Luick gepubliceert opden 18 dach van Meerte anno 1571 en dat in presentie meyers, scepenen, dorpsmeesters ende geswooren en die genen ten vergaedert sijn.'

De achtergrond: 16de eeuw was een ongelukseeuw van oorlog, opstand, rampen en veranderend klimaat.

Volgens historicus Francis Weyns zijn wij geen kinderen van de verlichting maar van de zestiene eeuw, emotionele wezens met een laagje rationeel vernis eroverheen.[28] In onbezorgde tijden kunnen we de schijn van de rede hoog houden, maar geef ons een oorlog of een pandemie en je ziet dezelfde mechanieken spelen als vijf eeuwen geleden. 'QAnon en de antivaxers zouden zo uit de zestiende eeuw vol xenofobie en heksenvervolging kunnen komen. Zij putten uit dezelfde reservoirs.' En de zestiende eeuw was ook een eeuw vol oorlogen. Weyns laat zijn boek beginnen in 1477, met de dood van Karel de Stoute op het slagveld van Nancy, en eindigen in 1585, met de val van Antwerpen en de splitsing van de Nederlanden in een zuidelijk katholiek en een noordelijk protestants deel. Het is het verhaal van Filips de Schone, Karel V en Filips II, mannen die de halve wereld onder hun hoede hadden.
De zestiende eeuw was de eeuw van de beginnende globalisering. Er werd veel gereisd, ook binnen Europa, maar daardoor was het ook de eeuw van de pest. 25 à 50 miljoen Europeanen zouden eraan sterven. Antwerpen kende in de vijftiende en zestiende eeuw 52 pestuitbraken, en het duurde tot 1669 voor de Nederlanden helemaal pestvrij waren.[29]

Een kleine ijstijd![30]
In de late middeleeuwen tot aan het midden van de veertiende eeuw beleefde Europa een warmteperiode: de temperaturen waren gemiddeld twee tot drie gradengestegen. Vanaf 1400 ongeveer werd die warmte binnen slechts één eeuw verdrongen door een sterke afkoeling. De temperaturen daalden tot twee graden onder het gemiddelde van de twintigste eeuw, wat in vergelijking met de middeleeuwse warmteperiode een verschil betekent van zo'n vier à vijf graden. Sommige onderzoekers dateren het begin van de kleine ijstijd al in de veertiende eeuw, anderen in de tweede helft van de zestiende eeuw. Het einde is eveneens onduidelijk. De eerste golf bitterkoude winters, verregende zomers en rampzalige hagelbuien in de lente deden zich in Europa voor in de jaren 1570, verwoestte steeds weer oogsten en veroorzaakte hongersnoden. Pas in 1750, toen de temperatuur zich begon te herstellen, werd in Europa weer evenveel geoogst als in 1570. Voor de landbouw was de daling van de gemiddelde temperatuur een ramp. Twee graden verschil komt overeen met zes weken plantengroei, waarin graan, wijn, wintervoer voor het vee en vruchten rijp moesten worden. Maar het graan werd niet rijp, de matte zon scheen steeds weer op velden waarop het verregende koren aan de halmen verrotte. Niet elk jaar was extreem koel en niet elke regio werd even zwaar getroffen, maar slecht weer vernietigde steeds vaker grote delen van de oogst – in vele jaren ging meer dan een derde verloren. Slechte oogsten maakten het graan duur en daarmee ook het brood.

> God toont ons zijn toorn
> door ons eeuwige winter te sturen,
> die we thuis in de kou
> en met dikke pelsen
> te voelen krijgen.
>
> Conte Marco Antonio Martinengo, Brescia, 18 mei 1590.

[28] Knack, 13.04.2021, bijgewerkt 22.04.2021

[29] F. Weyns, XVI, De zinderende 16e eeuw. Habsburgers, heksen, ketters & oproer in de Lage landen, Uitgeverij Borgerhoff & Lamberigts, 2021, 496 p.

[30] Philipp Blom, De opstand van de natuur, Uitg. De Bezige Bij, 2017, 314 p.

De gewapende gilden ontstonden in de 14de eeuw om de stad te verdedigen en de orde te handhaven.[31]

Vanaf het einde van de 13de eeuw en het begin van de 14de eeuw organiseerden de opkomende steden in Brabant en Vlaanderen hun verdediging tegen aanvallen van buitenaf. Dat kon een andere stad zijn, maar ook een concurrerend heerser, roversbendes en dies meer. Naast de verdediging van stad en burger handhaafden ze ook de orde: ze zorgden ervoor dat alles rustig bleef, overdag en 's nachts, en waren aanwezig om de gemoederen te bedaren tijdens optochten en feestelijkheden. Een permanent gemobiliseerd leger was dat geenszins; de leden (vrijwilligers) werden opgeroepen wanneer het gevaar dreigde. Gaandeweg groeide de behoefte aan een hiërarchisch gestructureerde organisatie. Die moest de oproep om te verzamelen stroomlijnen, de bevelen aan de leden doorgeven, opleiding en training verzekeren in zogenaamde 'schuttershoven' of oefenvelden, de wapens controleren, en het ledenbestand up-to-date houden door rekrutering.

Voetbooggilden en handbooggilden zorgden voor de verdediging van de stad. De voetboog -imposant, met bouten in plaats van pijlen, zeer duur, zwaar en log wapen soms bediend door twee man – was vooral een verdedigingswapen op vestingen. De handboog -wendbaar, goedkoper, werd eenvoudig over de schouder gedragen. In de grote steden waren er dikwijls twee voetboog- en twee handbooggilden, een oude en een jonge, verwijzend naar de leeftijd van de leden. De jonge afdeling was de kweekvijver van de oude. Vanaf 1500 organiseerden de schutters zich verder in een kolveniers- of haakbussenschuttersgilde. En dan waren er nog de schermers. Zij hanteerden de stok-, steek- en slagwapens. Hoegaarden was een open dorpsgemeenschap, een verzameling van een centrum 'de cuype' en een groot aantal gehuchten. Een stedelijke gemeenschap beschermd door stadswallen is Hoegaarden nooit geweest; geen kostelijke voetbogen dus. De handbooggilde was er wel en een kolveniersgilde (oude en jonge eveneens), daar komen we later op terug.

Maar eerst nog dit over de gewapende gilden. Ze beriepen zich op een stichtingscharter, wat hen rechten en privileges verleende, bijvoorbeeld vrijstelling van bepaalde belastingen, maar ook plichten. Ze bekommerden zich om de begrafenissen van hun leden en stonden in voor het bevorderen van de onderlinge cohesie en sociabiliteit. Heel wat leden van het stadsbestuur, in Hoegaarden van de Regentie en de Gezworenen waren lid en bekleedden er een belangrijke positie.

(wordt vervolgd)

► Het bronzen beeld van brouwer Piere Celis is teruggevonden.

Beeld Pierre Celis terecht

23/4/2008

Het bronzen beeld van Pierre Celis is weer bij de vader van het Hoegaards bier. Dochter Christine Celis die in de States woont, wilde graag weten waar het beeld van haar vader was. Het beeld stond ooit in de brouwerij, maar toen Celis met pensioen ging moest het er weg. Alles wat aan hem deed denken moest weg van Interbrew. Het kwam terecht in de kelder van de toenmalige burgemeester Frans Huon. "Het beeld moet rond 1987 gemaakt zijn. Het stond in de brouwerij in een nis. Toen ik met pensioen ging, moest ook het beeld verdwijnen en ik raakte er het spoor van kwijt. Hoegaardier Peter Veeckmans trok op zoek naar het beeld. Blijkbaar heeft een andere directeur van Interbrew, André Weckx, indertijd het beeld laten weghalen. Om het niet te beschadigen werd het in de kelder bij wijlen Frans Huon geplaatst, met de bedoeling het later elders te zetten. Het beeld is altijd in die kelder blijven staan en werd vergeten", vertelt hij.(CH)

[31] Kevin Gony en Natasja Peeters (red.), Filips II en de strijd om Europa, oorlog en opstand in de zestiende eeuw, Uitg. Lannoo, 2022, 331 p.

Nieuwe eigenaars stellen Prins-Kardinaalhoeve ter beschikking voor Erfgoeddag op 23 april 2023

De nationale Erfgoeddag van 23 april 2023 krijgt als Thema "Beestig". Hoegaards Erfgoed vzw speelt hier op in met een evenement met levend erfgoed op de Prins-Kardinaalhoeve in Meldert. We waarderen in hoge mate dat de nieuwe eigenaars hiervoor hun gebouwen en binnenkoer ter beschikking stellen. Het concrete dagprogramma kunnen we in een volgende Alpaidis meedelen. Erfgoedonderzoeksbureau Hekate, uit Tienen, vermeldde de Prins-Kardinaalshoeve in het beheersplan voor de dorpskern van Meldert. We citeren hieruit:

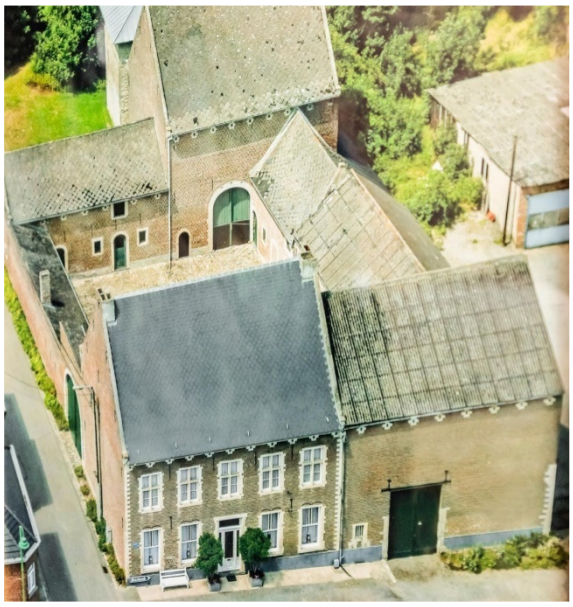

"De zogenaamde Prins-Kardinaalhoeve, die in kern allicht teruggaat tot de 17de eeuw - zo doen de kruisvensters met dubbel ontlastingssysteem, de ankers met kram en krul en de smalle traveeindeling vermoeden - wordt voor het eerst figuratief weergegeven op de kaart van Villaret (1745-1748). Op die kaart zie je, ten zuiden van de vierkant omwalde site van de donjon (de 14deeeuwse en vroegste vestiging van de heren van Meldert) een rechthoekig volume. Dat is allicht het huidige woonhuis van de hoeve, op de hoek van de huidige Sint-Ermelindisstraat en de Overhemstraat. "

"Een kwarteeuw later, tussen 1771 en 1777, tekent graaf de Ferraris op de naam hem genoemde kaart een groter gebouwengeheel op: het woonhuis met in het verlengde van de voorgevel een haakse vleugel en een schijnbaar daarbij aansluitende, parallelle vleugel dieper op het perceel, vlakbij de donjon. Dat gebouw stond er niet meer toen de primitieve kadasterkaart werd opgetekend in 1815: toen werd de Prins- Kardinaalhoeve voorgesteld als een vierkantshoeve - benoemd als huis met koer - met aan de oostzijde en in het verlengde van het woonhuis een rechthoekig bijgebouw."

"In 1861 registreerde het kadaster een gedeeltelijke reconstructie van de hoeve, die ook een vergroting lijkt in te houden. Het oostelijke bijgebouw in het verlengde van het woonhuis werd afgebroken, de schuur - parallel aan het woonhuis en nabij de donjon - lijkt gesloopt en wat dieper op het perceel opnieuw opgetrokken waardoor het erf vergrootte en allicht werd ook de stalvleugel langsheen de Overhemstraat uitgebreid of gedeeltelijk herbouwd. Het perceel met de donjon dat op dat moment de hoeve in L-vorm omsloot stond toen genoteerd als boomgaard."

"Later, in 1932, zou de donjon kadastraal verenigd worden met de Prins-Kardinaalhoeve. Dit allicht ter voorbereiding op de verkaveling van de boomgaard die geleidelijk werd bebouwd: omstreeks 1938 (Sint- Ermelindisstraat 22), 1950 (Sint-Ermelindisstraat 24-26), 1952 (Sint-Ermelindisstraat 28-30) en 1977 (Sint- Ermelindisstraat 32). Het woonhuis van de hoeve werd vermoedelijk in de jaren 1950 gerestaureerd, met aanpassingen aan voorgevel en een aantal ramen en schrijnwerk."

Over de naam Prins Kardinaal laat ook dr. Paul Kempeneers ons in het ongewisse. Hij vindt verwijzingen naar de hoeve vanaf 1741. In 1876 wordt het gebouw omschreven als "de herberg genaamd Prince Cardinal". Alphonse Wauters wijst in zijn "Géographie et Historie des Communes Belges", deel Meldert, op een "auberge" met die naam. Hij zegt (vertaald): "De Prins Kardinaal, een cabaret eigendom van de plaatselijke heer, diende gewoonlijk als Wetplaats, waar de schepenen vergaderden." De naam kwam/komt ook in andere steden voor (Assende, Tienen,..). Met de Prins Cardinael (1609-1641) werd Ferdinand van Oostenrijk aangeduid, onze landvoogd en zoon van Filips III van Spanje. Daarnaar is evenwel niet verwezen in Melderste publicaties. (RB)

Inhoud Familieschoon 63ste jaargang (2022) nr. 82(NR) 4/2022

Art. 381 Regentiedag en bezoek aan de crypte (8 oktober 2022)
Kroning van onze nieuwe hoofddeken Jean Sweerts.
Art. 382 De afstamming van Jean Sweerts:
Langs vaderskant een buitenbeentje in de Confrérie.
Langs moederskant een gemist (?) koningskind.
Art. 383 *'Ik was van nature geen vaandeldrager'*, uit de biografie van Arthur Van Nerum (+), deken van de Gulden Lelie (5de vervolg).
Art. 384 'Uit alle dalen der herinnering', mijn leven, mijn familie en mijn dorp Meldert door Albert Meunier.
Art. 385 Een morganatisch huwelijk in de 'Confrérie der V Geslachten van Hoegaarden' (1768)
Art. 386 De Madelonsboom. Het volksgebruik en de legende van de Madelonsvliet. Het onderzoek ter plaatse.

Lidmaatschap 2023 / cotisation annuelle (20 euro/jaar) *:*
BE63 3300 5449 0008
IBAN: BE63330054490008 **Bic code: BBRUBEBB**
steunabonnement en buitenland 35 euro **beschermend lid 50 euro**

Inhoud Alpaidis 58ste jaargang (2022) nr. 229 4/2022

-Editoriaal
- De Hougardia was een speciaal 'Stoopke', de kwaliteit van het bronwater werd erkend eind 1937.
- Wie '*Hougardia'* uitspreekt of naar de '*Grote Brouwerijen van Hoegaarden'* refereert komt terecht bij de familietak Loriers die Outgaarden en Meldert verbindt met Hoegaarden.
- Hoegaards bier … uit Sluizen.
- Bijnamen 11de vervolg.
- Vers van de Pers: tweedelige geschiedenis van Meldert, door Rik Branson.
- Moet er gevierd worden? 100 jaar geleden werd Autgaerden zelfstandig, maar de vrijheid duurde maar 55 jaar.
- In de Texaanse stad Austin probeert Christine Celis het Hoegaardse witbier van haar vader weer groot te maken. Dat gaat met veel vallen en opstaan. 'Geld is niet belangrijk. Ik wil vooral onze legacy voortzetten. Ooit brouwen we opnieuw in België.'
- De allereerste brouwinstallatie van Pierre Celis komt niet in een museum in Austin (Texas). Ze is doorverkocht aan een bouwerij in Portland (Maine), aan de Atltantische kust.
- Het mandement van 1571 en de dorpswacht van 1581.
- Nieuwe eigenaars stellen Prins-Kardinaalhoeve ter beschikking voor Erfgoeddag op 23 april 2023.
- Inhoud Alpaidis en inhoud Familieschoon.

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
december, januari, februari 2022/2023

bpost
PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQU

Pierre Celis (

28

Het lidgeld bedraagt 20 euro/jaargang
Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift

Ons rekeningnummer : BE23 3630 8110 6891 BIC begunstigde: BBRUBEBB

Bezoek ons ook op facebook

website: www.hoegaardserfgoed.be

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496/203 997
e-mail: raymondbillen52@gmail.com 016/767 186
e-mail: dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw
Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)
Diane Nitelet, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Maurice Dodion, Chris Michel, Ann Raymaekers, Noel Verlaers, Raymond Billen.